

Näringsdepartementet
N2020/01752/JL

Region Västmanlands svar på remiss angående Promemoria om behovsanalys i den strategiska planen för genomförandet av den gemensamma jordbrukspolitiken i Sverige med tillhörande Bilaga 1

I juli 2020 kom EU överens en långtidsbudget för EU samt ett återhämtningspaket efter Covid 19-pandemin. Sveriges strategi har varit att hålla nere EU-avgiften och nu kommer jordbruksbudgeten för EU att minska med 10 % jämfört med dagens budget. Sverige har till skillnad från andra länder däribland våra grannländer inte ännu lyckats förhandla till sig mer pengar till Landsbygdsprogrammet vilket gör att man behöver skjuta till nationella medel om man vill uppnå det som tidigare varit innehåll i programmet samt tex nationella livsmedelsstrategin, EU:s hållbarhetsstrategi Green Deal och Farm to Fork. Konsekvenserna av detta är att man bör göra tydliga prioriteringar i Landsbygdsprogrammet samt fastställa vilka områden som det bör vara helt nationella satsningar.

Region Västmanland anser att regeringens ambition att minska antalet åtgärder för att öka flexibiliteten och måluppfyllelsen är positiv och lovvärd. Men detta förutsätter att de behov som finns i bruttolistan och som lämnas utanför CAP och regeringens nettolista hanteras via nationella insatser och samordning med andra fonder. Vilka behov som kommer att kunna bemötas inom CAP styrs av de ekonomiska förutsättningarna som ännu ej är färdigförhandlade.

Positivt är också regeringens intention att minska den administrativa bördan för stödsökande och administrerande myndigheter. Detta bör genomsyra arbetet med de olika åtgärdernas utformning. Vad som kommer att ingå och de enskilda åtgärdernas utformning kommer att bli avgörande för att kunna nå målen inom CAP och för att undvika de negativa resultat som Riksrevisionens granskning (RiR 2018.26) påtalade vid sin granskning av Landsbygdsprogrammet 2014–2020. Det faktum att dessa grundläggande förutsättningar ännu ej är på plats gör det svårt att sätta in promemorian och nettolistan i ett större sammanhang och se vilka konsekvenser den leder till.

Två områden som pekas ut i promemorian som inte möjliga att bemöta är skogsfrågorna och forskning. I SWOT-analysen nämns dock behovet av forskning inom flera områden som en förutsättning för att kunna nå många av de mål som finns inom CAP men även för att nå nationella mål. Även skogen lyfts fram som en

viktig resurs för att nå många av miljömålen. Skogen är dessutom en viktig basindustri inte bara för vårt län utan även nationellt. Därför är det viktigt att bägge dessa områden och behoven knutna till dessa frågor tas om hand på ett adekvat sätt på nationell nivå.

I promemorian/nettolistan finns hänvisningar till de flesta av de behov som finns med på Jordbruksverkets bruttolista och om dessa helt eller delvis kan hanteras inom CAP. Dock är det i många fall otydligt vad som menas med delvis. Vad ska/kan skötas inom CAP respektive nationellt. Viktigt är dock att inget faller mellan stolarna, det som släpps i CAP måste tas om hand nationellt. Därför viktigt att Sverige driver en stark landsbygdspolitik och som ett exempel genomför livsmedelsstrategins alla delar.

Jordbrukspolitiken/landsbygdspolitiken får inte bli en isolerad värld, avskilt från övrig politik. Det får inte bli ett vi och dom. Allt hänger ihop men olika områden har olika förutsättningar för att kunna utvecklas. Det får inte bli murar mot övrigt näringsliv och forskning. Region Västmanland anser därför att landsbygdsutvecklingen ska vara knutet till regional utveckling och inte var ett eget spår.

Några områden som Region Västmanland särskilt vill trycka på:

- Många som lämnar landsbygden för högre utbildning kommer inte tillbaka. För att motverka detta är det viktigt att säkerställa tillgången av utbildning i närområdet, från naturbruksgymnasier, KY-utbildningar till högskola/universitet. Viktigt för oss i Västmanland är därför exempelvis att SLU:s olika verksamheter i regionen kan finnas kvar och utvecklas, Skogsmästarskolan i Skinnskatteberg och Ridskolan i Strömsholm. Inte minst eftersom man i SWOT-analysen lyfter hästnäringen som en bransch som har stor utvecklingspotential samt skogen som kommer att vara en viktig pusselbit för att nå ett fossilfritt samhälle.
- Även viktigt att det ges möjligheter till olika typer utbildningar såsom egenstudier, distans e t c. Befolkningen på landsbygden är inte homogen och en lösning passar inte alla. En grundläggande förutsättning för detta ska kunna realiseras är att det finns en stabil och snabb IT-infrastruktur även utanför tätorterna.
- Ett livslångt lärande blir allt viktigare för att bibehålla och öka kompetensen i en allt mer digitaliserad värld där kunskap är en färskvara. Ett ökat kunskapsinnehåll i arbetsuppgifterna kräver att individen tar ett stort ansvar för detta men förutsättningarna måste även finnas.

Vi blir också allt äldre och aktiva upp i åldrarna även i arbetslivet. En åldrande befolkning med god utbildning som är aktiva både i arbetslivet och i sociala sammanhang kommer därför att vara en tillgång för landsbygden. Inte minst behöver vi säkerställa att det digitala utanförskapet minskar. Kunskapsöverföringen och kttet mellan generationer är en viktig del för landsbygdens utveckling.

- En snabb och robust IT-infrastruktur är mycket viktigt för att samhället ska kunna digitalisera fullt ut vilket är en förutsättning för att kunna nå många av målen både i CAP och nationellt. Detta gäller i stort sett inom alla ämnesområden.

Ett fortsatt stöd till utbyggnaden av bredband är nödvändigt för att vi ska nå bredbandsmålen, oavsett teknik. Bredband finns med i promemorian med kommentar att detta behov kan mötas inom CAP. Detta är dock tveksamt. Region Västmanland anser att frågan lämpligen hanteras inom det nya nationella bredbandsstödet som ligger under Post och Telestyrelsen. Jordbruksverket har även själva i sitt förslag till övergångsprogram för Landsbygdsprogrammet 2020–2022 föreslagit att bredbandsstödet ska tas bort ur Landsbygdsprogrammet och flyttas till det nya nationella bredbandsstödet.

- Att förbättra den socioekonomiska strukturen på landsbygden är nödvändigt för att uppnå en social, ekologisk och ekonomisk utveckling av våra landsbygdsområden. Ett talande exempel på detta är att utbildningsnivå är lägre på landsbygden än i storstadsregionerna och många unga, flickor i högre utsträckning än pojkar, lämnar landsbygden för utbildning och mer kvalificerade arbeten för att inte återvända. Det gäller dock inte bara att locka nya innevånare utan även få de som bor på landsbygden att stanna och utvecklas. Befolkningen på landsbygden är inte homogen och därför behöver man anpassa och se till behoven för olika grupper. Jämlikhet och jämställdhetsperspektivet kopplade till dessa frågor saknas nästan helt i promemorian.

Men för en attraktiv landsbygd krävs inte bara intressanta arbetsuppgifter. Det är också viktigt med skola, barnomsorg, kommersiell service, kollektivtrafik, fritidsaktiviteter mm. Det finns ett stort socialt kapital på landsbygden med starka nätverk som det gäller att ta vara på. En väg för att göra detta och skapa en levande landsbygd är via Leader-modellen. Därför anser Region Västmanland att det är viktigt att hela Sverige får denna möjlighet. Under nuvarande programperiod har dock detta inte varit fallet.

- Urbaniseringen är en stark trend och påverkar inte minst samhällsplaneringen, regler och riktlinjer. Staden har blivit norm. Vi måste dock se och förstå de olikheter som finns och anpassa oss därefter. Det ena är inte bättre än det andra. Platserna har bara olika förutsättningar.

Vi måste även motverka den bild av landsbygden som ett steg efter och attityder som exempelvis att landsbygdens innevånare är oföretagsamma e t c. Vi behöver lyfta fram kreativiteten och framåtandan.

- Region Västmanland välkomnar EU-kommissionens förslag att medlemsstaterna ska höja ambitionen på miljö- och klimatområdet. Gröna näringarnas roll i cirkulär ekonomi behöver lyftas kopplat till landsbygdens resurser. Liksom de olika ekosystemtjänster som landsbygden producerar. Dessa är viktiga inte bara för att minska användningen av fossila

bränslen och för att skapa en biobaserad ekonomi utan även för att skapa hållbara städer.

Exempel på nationella satsningar för detta är exempelvis Klimatklivet men även exempelvis Region Västmanlands eget program för cirkulära materialflöden kan lyftas fram.

- Landbaserat vattenbruk är en intressant framtidsnisch och i kombination med lantbruk finns miljömässiga vinster att hämta hem. För att inte denna utveckling ska hämmas bör det redas ut var dessa frågor ska ligga, inom CAP eller inom fiskerifonden.
- För landsbygden är tillgången till bostäder på landsbygden av största vikt. Här kan det finnas en konflikt mellan att ta jordbruksmark i anspråk kontra samhällsnytta. Detta är någonting som behöver utredas för att ta fram klarare riktlinjer så att bedömningen blir tydlig och förutsägbar, exempelvis via en bättre klassificering av jordbruksmarken.

Men även hur man ska kunna utveckla boendet i känsliga miljöer, kultur- och naturmiljöer e t c bör studeras. Detta skulle kunna utvecklas genom att använda olika typer av landskapskaraktärsanalyser.

Man bör även titta på hur man ska underlätta flyttkedjor på landsbygden. Många äldre vill exempelvis bo kvar men det saknas ofta mindre anpassade bostäder. Många gånger är det också svårt att få lån till nyproduktion och även renovering av äldre byggnader p g a fastighetspriserna.

- Livsmedelsstrategin, stärkande av jordbrukarnas ställning i livsmedelskedjan och självförsörjningsgraden vid kris är viktiga nationella frågor som bör synkroniserat med Landsbygdsprogrammet. Viktigt att det är tydligt vad som hör hemma var.

Behov som finns med i SWOT-analysen och bruttolistan men som hamnar utanför nettolistan, dock viktiga att adressera enligt Region Västmanland:

- Olika konsumentfrågor såsom att få konsumenterna att göra medvetna val exempelvis att efterfråga mer lokala produkter. Vi går mot att minska köttkonsumtionen men då viktigt att det kött vi konsumerar är så lokalt producerat som möjligt. Också viktigt att kunna möta den ökande trenden mot mer vegetabilier i kosten med framtagande av inhemska produkter.
- Hur vi hanterar de ökande viltskadorna inom lantbruket är en viktig fråga som om inte den ska hanteras inom CAP måste diskuteras.
- Exempel på insatser som enligt Region Västmanland lämpar sig att sköta på nationell nivå är bevarandet av hotade husdjursraser. I promemorian föreslås dock att bevarandet av husdjursgenetiska resurser ska ingå i CAP medan bevarandet av växtgenetiska resurser ska skötas nationellt.

För Region Västmanland

Denise Norström

Regionstyrelsens ordförande

Anders Åhlund

Regiondirektör